

Inhoudsopgave

Krantenartikelen m.b.t. de oprichting van de Maatschappij.....	1
30 maart 1853 Raadsbesluit van de gemeente Deurne:	1
8 augustus 1854 Daar de Werkzaamheden aan het GRAVEN van het KANAAL	1
23 augustus 1856 Tot het verveenen van peelgronden zijn sedert	1
30 mei 1857 Uitgave van de prospectus op 27 mei 1857.....	1
31 juli 1857 – Na jaren lang de grondslagen gelegd te hebben	1
11 februari 1858 NAAMLOOZE VENNOOTSCHAPPEN.....	2
PROSPECTUS	3
VERSLAG van het vergelijkend onderzoek van kolengehalte	5
BEREKENING van de gemiddelde kosten en opbrengst, over den tijd van 30 jaren,...	7
UITGAVEN.....	7
ONTVANGSTEN.....	7
VEREISCHT KAPITAAL DER ONDERNEMING.....	8
AANMERKINGEN TEN AANZIEN VAN DE BOVENSTAANDE BEREKENINGEN.....	8

Krantenartikelen m.b.t. de oprichting van de Maatschappij

30 maart 1853 **Raadsbesluit van de gemeente Deurne:**
 5 verkoop van 610 bunders en 53 roeden peel- en heidegronden voor f48828. Op 2 juli 1853 werd de notariële koopakte voor notaris van Riel gepasseerd. Op 24 augustus 1853 wordt per Koninklijk Besluit van regeringswege toestemming gegeven tot verkoop en 14 september kwam de "Concessie" af d.w.z. dat de verantwoordelijke minister dit
 10 Koninklijk Besluit ook metterdaad uitvoert door toestemming te verlenen aan de gebroeders van de Griendt tot definitieve aankoop van bovengenoemde gronden.

8 augustus 1854 **Daar de Werkzaamheden aan het GRAVEN van het KANAAL**
 in de PEEL onder DEURNE nog niet zijn afgelopen, wordt hierdoor aan het WERKVOLK ter kennis gebracht, dat aldaar nog een geruimen tijd WERK te vinden is.
 15 's Bosch, 31 Julij 1854.
 J. VAN DE GRIENDT.

23 augustus 1856 **Tot het verveenen van peelgronden zijn sedert**
 het vorige verslag geene concessiën meer verleend. Omtrent de bestaande kan over het
 20 jaar 1855 het navolgende worden medegedeeld:
 1. Betrekkelijk de verveening door J. van de Griendt c. s. onder Deurne:
 Dat van 15 Maart tot 30 November zijn uitgegeven 48,374 daggelden. – Men heeft
 gefabriceerd 220,000 ton lange of fabriekturfs
 Twee zijwijken zijn aangelegd ter respectieve lengte van 374 en 273 ellen, de eerste
 25 op het aan de ondernemers behorende terrein, de tweede op het gepachte gedeelte;
 terwijl het hoofdkanaal 488 ellen is verlengd.
 Voor de boekweitteelt zijn omgekapt 98 bunders, en omgegraven tot het uitdroogen of
 inklinken van het veen 149 bunders.
 Tot bouwland zijn aangelegd ongeveer vier bunders, waarvan de oogst voldoende is
 30 geweest. – 70 bunders zijn onder bewerking voor het steken van turf.
 Het vervoeren van den turf met eigen schepen, heeft geregeld plaats.
 Tot huisvesting der arbeiders beslaan geschikte keeten, welke te zamen door ongeveer
 240 personen worden bewoond.
 De gezondheidstoestand is gunstig geweest; tweemaal per week komt een geneesheer op
 35 het veen-terrein, die van wege de ondernemers bezoldigd wordt.
 Men heeft alle reden te gelooven, dat de onderneming voor de deelhebbers op den duur
 voordeelig zal zijn, en dat die zich hoe langer hoe meer zal uitbreiden.

30 mei 1857 **Uitgave van de prospectus op 27 mei 1857**
 40 De ondernemers van de sedert 1853 ontgonnen Peel, zoo ter verveening als aanleg van bouw en graslanden, gelegen onder de gemeenten Deurne en Liessel, in Noordbrabant, en Horst, in Limburg, onder den naam van HELENAVEEN, zijn voornemens deze onderneming te doen overgaan in eene maatschappij van onderlinge aandeelen.
 Degenen, welke hierop reflecteren en verlangen inlichtingen te bekomen, kunnen op
 45 aanvraag bij den ondergeteekende daarvan prospectus en statuten verkrijgen.
 's Bosch, den 27 Mei 1857.
 J. VAN DE GRIENDT.

31 juli 1857 – **Na jaren lang de grondslagen gelegd te hebben**
 50 om de Peel door verveening en ontginning tot vruchtbaarheid te brengen, is thans door

60 de heeren J. van de Griendt c. s., alhier, het plan ontworpen om eene maatschappij op te rigten, ten einde die ontginning op uitgebreider schaal te kunnen voortzetten. De statuten dier maatschappij zijn eenigen tijd geleden, ontworpen en verspreid. De deelneming hier ter stede is vrij aanzienlijk, en wij houden ons overtuigd dat de grootsche onderneming ook elders op de medewerking zal kunnen rekenen van hen, die de overtuiging deelen, dat het ontginnen van gronden het beste middel is om de materiëele krachten van ons vaderland te verhoogen.

11 februari 1858 **NAAMLOOZE VENNOOTSCHAPPEN.**

65 Voor Johannes de Bergh, notaris, gevestigd te 's Hertogenbosch, hoofdplaats der provincie Noordbrabant, in tegenwoordigheid van de nagenoemde getuigen, zijn verschenen:
de heer Jan van de Griendt, brander, [...]

PROSPECTUS

70 van de op te rigten Maatschappij TOT VERVEENING EN ONTGINNING VAN WOESTE GRONDEN
ONDER DEN NAAM VAN HELENA-VEEN in Noordbrabant en Limburg.

De Peel is eene hooge grondslag of rug, welke van het Zuiden naar het Noorden, langs
75 de grenzen van Noordbrabant en Limburg, over 2 à 3 uren breedte, zich tusschen
Roermond en Grave uitstrekt.

Van Roermond tot Kessel, tot in de gemeente Deurne, verheft zich dat terrein, van 25
tot 35 ellen boven AP. en daalt van daar tot Grave weder, tot 10 el boven AP. af.
80 Het hoogste gedeelte van dit terrein onder Deurne, Horst en Sevenum, bevat een zeer
goed en oud Veen, dat zich tusschen de bestaande bergkommen, van aloude tijden af,
schijnt gevormd te hebben, van 3 tot 6 ellen dikte.

De ondergrond bestaat grootendeels uit fijn zand met leem vermengd, dat voor de
cultuur zeer geschikt is, hetgeen blijkt uit de vruchtbare velden, die van gelijken
aard, in de nabijheid in cultuur zijn gebragt en tot hooge prijzen worden verkocht.
85 Uit deze uitgestrekte turfvelden, welke onder de onverdeelde gemeentegoederen
behoorden, werd door de rondom wonende ingezetenen, zeer onregelmatig turf gestoken,
zoo tot eigen gebruik, als ook om per kar naar de omliggende plaatsen te vervoeren.
Het was eerst in het jaar 1841, dat door den Heer Land-drost P. C. DE LA COURT, de
aandacht op deze wijkte en onbekende, doch voor de productie ook belangrijke streek,
90 werd gevestigd (*) de reden werd opgegeven, waarom ze zoo lang onbenuttigd was
gebleven; hetgeen meestal uit staatkundige oorzaak voorkwam, en door gebrek aan
communicatiën, waardoor die streek als bijna ongenaakbaar kon beschouwd worden.
Toen dus in het jaar 1845, het eerste ontwerp werd gemaakt van den zoogenaamden
Zeeuwsch-Limburgschen Spoorweg, welke door de Peel naar Venlo oude worden
95 doorgetrokken, vereenigde zich al spoedig een aantal invloed hebbende personen, ten
einde eene maatschappij te vormen ter verveening der Peellanden, om de turf langs
den Spoorweg te vervoeren.

Deze Maatschappij, welke ook door ontginning op een uitgebreide schaal zich
voordeelige uitkomsten beloofde, kon echter niet tot stand gebragt worden; de
gemeentebesturen, waarschijnlijk ten aanzien van hun belang niet genoegzaam
100 ingelicht, verzetten zich tegen den verkoop der gemeentegronden en ook de Spoorweg
kwam niet tot stand, waardoor een voorname grondslag, waarop de onderneming
berusste, verviel.

Na dien tijd bleef echter de Peel niet vergeten; verschillende onderzoekingen werden
105 door particulieren gedaan, om, door middel van paarden-spoor of kanaal, turf naar de
Zuid-Willemsvaart te vervoeren. - Het leverde echter geene uitkomsten op, uit gebrek
aan volledige waterpassingen, die de ligging van de Peel, in verband met de naburige
streken, en de peilen van de Zuid-Willemsvaart genoegzaam kennelijk deden worden.
Het zoogenaamde kanaal du Nord, door NAPOLEON in 1803 ontworpen, tot vereeniging van
110 Antwerpen met de Maas te Venlo, en verder door het oude spaansche zoogenaamde Fossa
Eugeniana, ven Venlo tot Rijnberg, was reeds tot eene aanmerkelijke uitgebreidheid
ten uitvoer gebragt, toen het, om andere inzigten, achterwege bleef en later bij de
daarstelling van het kanaal van Maastricht naar 's Hertogenbosch, (in 1822, onder
den naam van Zuid-Willemsvaart ondernomen) men tusschen Bochoolt en Nederweert van
een gedeelte van die Noordervaart, daartoe gebruik maakte, latende den tak van die
115 vaart, van Nederweert tot Venlo, die reeds onteigend en grootendeels gegraven was,
(zie de schets) onbenut liggen.

Deze tak der Noordervaart, welke tot in het hart van de Peel doordrong en welke,
indien ze bevaarbaar werd gemaakt, grootendeels tot bevordering der ontginningen
zoude medewerken, trok in 1852 zoo zeer de aandacht van den Commissaris des Koning
120 in Limburg, den Heer VAN MEEUWEN, dat door ZHEG, voorstellen aan de Regering werden
gedaan, om die Noordervaart, langs dit gedeelte, te voltooijen.

Intusschen (zooals uit het Verslag der openbare werken van 1850 tot 1853 kan
blijken.) gaf een particulier het voornemen te kennen om met meer anderen, de meest
125 belangrijke der peelgronden onder Deurne en Liessel te ontginnen, en verzocht de
toestemming om de onvoltooide Noordervaart voor de kleine scheepvaart in te rigten,
en zulks in het belang hunner ontginningen.

De Regering besloot echter, om die vaart zelve te voltooijen; ze werd in 1853
aangevangen en over eene lengte van twee uren uitgevoerd. De rigting op Venlo, werd
130 echter daarna later gewijzigd, en op Kessel, bij Roermond aangenomen, waarmede men
nog werkzaam is.

De Regering deed ook eene algemeen booring en waterpassing der veenen, in de Peel,
door den Ingenieur REUVENS bewerkstelligen, en zulks met het oog op eene ontginning
en scheepvaart kanaal, van Roermond door de Peel naar Grave.

135 Het bleek uit die opnemingen, dat de gronden, die met het beste gevolg schijnen te
kunnen worden verveend, gelegen waren in de Noordbrabantsche gemeen[redacted] Deurne en
Liessel en in de Limburgsche gemeente *Venray, Horst* en *Sevenum*. (*)

140 De laatstelijk reeds vermelde onderneming, aan welker hoofd de Heeren J. & N. VAN DE
GRIENDT, te 's *Hertogenbosch*, en G. J. W. CARP, destijds te *Zalt-Bommel* stonden,
verkregen dan ook werkelijk 610 bunders in het hart der beste veenen onder *Deurne* in
145 handen, en kochten het benodigde terrein onder *Meijel* en *Helden*, tot het
daarstellen van eene vaart uit deze veenen, naar de *Noordervaart*, welke onder den
naam van *Helena-vaart*, met het einde van 1853, op eene ruime schaal werd voltooid en
overeenkomstig de, door de Regering gestelde voorschriften met de noodige
150 kunstwerken werd voorzien.
Deze vaart kan een gedeelte uitmaken van het boven vermelde algemeen *Peelkanaal*, zoo
men daartoe mogt besluiten.
Doch hierdoor ontstond reeds eene gemeenschap te water door de *Noordervaart* naar de
Zuid-Willemsvaart, de *Maas* en de *Waal*, waarmede men, onder gunstige omstandigheden,
de exploitatie vermeende te kunnen aanvangen.

155 En werkelijk werd die exploitatie, gedurende de jaren 1854-1855 & 1856, onder
gunstige vooruitzichten, met kracht doorgezet en daaraan aanzienlijke geldsommen
bested, tot het graven van wijken en kanalen, het begrepen van den grondslag, om
dien tot de verveening voor te bereiden, het bouwen van woningen voor opzigter,
160 veenbaas, arbeiders en directie-locaal tot het aankopen van schepen, om de turf
voor eigen rekening te kunnen vervoeren en verdere gereedschappen, enz., het
bereiden der gronden voor de boekweitteelt en aanvankelijke in cultuurbrenging van
eenige perceelen, zoodanig dat, volgens de verkregen uitkomsten, die onderneming
verder met voordeel en met een dividend van 10 tot 15 pct. van de gedane uitgaven,
165 kon doorgezet worden, naar mate de uitbreiding grooter werd, de boekweitzaaijing
vooruit ging, en door meerderen aanleg van wijken en kanalen, het veen meer en meer
vastheid begon te verkrijgen.
Met het einde van 1856, was men reeds zoo verre gevorderd, dat jaarlijks ruim 2000
dagwerken vervaardigd, en met voordeel afgezet konden worden, welke hoeveelheid al
170 spoedig tot het dubbele bedrag kon gebracht worden.
Men verkreeg de overtuiging, dat de bereids in cultuur gebragte gronden, eene
uitmuntende hoedanigheid hadden. Dit in cultuur brengen, kon min kostbaar plaats
hebben, wat de bemesting betref, omdat deze met de meestal ledig opvarende schepen
van 's *Hertogenbosch* kon aangevoerd worden, en het terrein zoo hoog is, dat de
waterontlasting, na het afgraven van het veen, geregeld plaats vonden.

175 Het veen werd bevonden, als brandstof van eene zeer goede hoedanigheid te zijn, van
oude formatie en in zich bevattende die bestanddeelen, welke vereischt worden voor
het fabrikaat van gecomprimeerde turf, cokes, parafine en al wat daaruit kan
voortvloeijen.

180 Volgens het getuigenis van bekwame steenbakkers, bevatte het zoodanige substantie,
dat daarmede een oven even voordeelig, wat de hoeveelheid brandstoffen betref, kon
worden afgestookt, als het geval is met de turf, die van elders daartoe werd
aangevoerd.
Ten gevolge van deze erkende goede hoedanigheid, kwam er ook aanvraag, om de turf
als coke voor de hoogovens langs den boven Rijn, tot het gieten van ijzer, in plaats
van houtskool te gebruiken.

Een gedaan onderzoek, door eenen bekwamen ijzerfabriekant, den heer J. NERING BÖGEL,
185 leverde de volgende uitkomsten op, in vergelijking van coke met hout, welke tot
dusverre gebezigd werden.

**VERSLAG van het vergelijkend onderzoek van kolengehalte
der peelturf, met dat van verschillende houtsoorten.**

185

SOORT.	Inhoud.	Gewigt.	Gewigt na uitdoo- ging.	Gewigt van de kolen.	Gewigt van de asch.	Gewigt der kolen na aftrek- der asch.	Percent kolenge- halte.	Pct. kolenge- halte volgens den natuurl. toestan- d.
		Lood.	Lood.	Lood.	Lood.	Lood.		
Berkenhout	1/18k. v.	40½	24½	5.00	1/9	4.89	20.2	10.20
Eikenhout	"	42½	30½	6.48	1/7	6.34	21.2	13.50
Beukenhout	"	39¼	34½	7.75	1/5	7.55	21.9	17.00
Elzenhout	"	21¼	17½	4.00	1/16	3.94	22.5	17.80
Peelturf	"	31	31	9.00	1/2	8.50	33.7	23.80

Men acht deze opgaven voldoende, om over de hoedanigheid als brandstof te kunnen oordeelen, ook wel in gewoon huisselijk gebruik en bij de steenovens en verdere fabrieken, als ook voor gecompriëerde turf, cokes en fabrikaten van parafine, gaz, enz.

Verder bleek het ook, dat de aanvraag van turf grooter was, dan men vooreerst nog kon leveren, en de ondernemers hebben dan ook nog al de gelden, die de exploitatie gedurende de drie genoemde jaren heeft opgeleverd, als bijdrage besteed, om aan deze belangrijke en winstgevende onderneming meerdere uitbreiding te geven en het veen zoogenaamd aan de snee te brengen.

Daarmede van lieverlede voortgaande, zoo ontstond er een uitzigt, waardoor deze onderneming (die op de bovengemelde grondslagen en met de in bezit zijnde kanalen tot vervoer, reeds gunstige uitkomsten beloofde), eene nog ongekennde uitbreiding kon verkrijgen, waaruit eene nog veel grootere winst onvermijdelijk zou moeten voortvloeijen.

De vroeger ontworpen Zeeuwsch-Limburgsche Spoorweg, gaande, blijkens de schets, zeer nabij langs dit veen, verkreeg in 1857 zijn beslag, waardoor bij deze onderneming nu ook de voordeelen konden gevoegd worden, welke de Spoorweg, voor eigen gebruik bij de locomotieven, en tot vervoer naar elders kon aanbieden, en waaromtrent in 1845 eene maatschappij reeds alleen, op goede gronden, eene winstgevende exploitatie vermeende te kunnen doen steunen.

Om echter van deze uitzigten naar behooren partij te kunnen trekken, is er eene grootere uitbreiding der werken noodig; nog ongeveer 300 bunders van de beste veenen en genoegzaam tot tegen den ontworpen spoorweg aansluitende, moesten aangekocht worden, het kanaal moest tot aan den soorweg [spoorweg] worden verlengd en daarmede in gemeenschap gebracht, meerdere wijken ter wederzijde van het kanaal moesten gegraven worden, de begrepping moest aanhoudend worden verdiept, en in verband met deze uitbreiding, kwam het plaatsen van meerdere gebouwen wenschelijk voor.

Deze omstandigheden hebben het denkbeeld doen opkomen, om de tegenwoordige inrigting te wijzigen, ten einde door vermeerdering van kapitaal nieuwe belangstellenden daarin op te nemen, de werkzaamheden spoediger uit te breiden, en alzoo partij te trekken van de gelukkig samenloopende omstandigheden.

Tot dus verre zamengesteld, volgens eene acte van overeenkomst, den 12 Augustus 1854 [1857?], te *Zalt-Bommel*, bij den Notaris HOFFMAN VAN HOVE opgemaakt, heeft zij onder zich genoegzame medewerking ondervonden, om zich te constituëren, tot eene nieuwe actie Maatschappij, waarvan de acte van oprichting, door den Notaris is opgemaakt en behoorlijk geregistreerd, en waarvan de statuten, aan de koninklijke goedkeuring onderworpen zijnde, is dezelve verleend bij besluit van den Zoo als blijkt uit de statuten, welke nevens dit prospectus zijn gevoegd, worden daardoor dus ook anderen in de gelegenheid gesteld, om zich bij deze onderneming aan te sluiten.

Het kapitaal der Maatschappij is daarbij gesteld op 2000 aandeelen, elk van f500. en alzoo op f1000000. waarmede men zich voorstelt, dat de onderneming op die ruime schaal kan worden voortgezet.

230 Het eigendom van de gehele zaak, de aangekochte veenderijen, ten bedrage van 900 bunders en verdere landen, de daargestelde gebouwen, het gegraven kanaal met zijne kunstwerken, de bereids tot exploitatie aangelegde kanalen, wijken, begreppingen, droogplaats en met alle daarbij behoorende gereedschappen, schepen, enz., alsmede de te veld staande turf, uit de exploitatie van 1856 voortgesproten, en wijders nog 777
235 bunders, waarvan de helft in pacht is genomen tot het jaar 1870 en de wederhelft door de HH. F. VAN DE VELDE c. s. te Horst, wordt gerekend met den 1 Januarij 1857, aan de maatschappij over te gaan, in voldoening waarvoor de ondernemers, ingevolge ta[x]atie en balans, op gemelden 1 Januarij 1857 opgemaakt, zullen genieten twaalf honderd tachtig vrije aandeelen, wordende de overige even honderd twintig aandeelen
240 aangewend tot verlenging van het kanaal, vermeerdering der wijken, exploitatie der veengronden, arbeidsloonen voor het maken van turf, cultivering van den ondergrond, daarstellen van gebouwen, en tot aflossing van een opgenomen kapitaal (hypotheek) van f85,000.

Voor deze zeven honderd twintig aandeelen al eene inschrijving geopend en
245 belangstellenden in de gelegenheid gesteld worden, om tot deze uitbreiding mede te werken, en om tevens op eene soliede wijze hun geld te beleggen.

De stortingen zullen overeenkomstig de statuten plaats hebben.

Van den dag der storting wordt 4 pct. rente uitgekeerd, tot de laatste storting heeft plaats gehad, die ten langste 31 December 1859 moet zijn geschied, van welk
250 tijdstip af de dividenden voor elk aandeel worden berekend.

De rente van de reeds volgestorte aandeelen ad 4 pct. wordt gerekend aan te vangen van af den dag, dat de eerste storting is geschied.

Ten einde eene berekening te kunnen maken van de voordeelen, welke deze onderneming voor de aandeelhouders kan opleveren, zoo heeft men zich daarbij bepaald tot eene
255 uitbreiding, welke volgens den tegenwoordigen stand der zaak, reeds verkrijgbaar is, met ter zijde stelling van alles wat door den spoorweg kan verkregen worden, terwijl ook alle voordeelen, die het gebruik van cokes, gecomprieeerde turf, of andere fabriekmatige inrigtingen kunnen opleveren, achterwege gelaten zijn.

De voordeelige baten, welke daaruit kunnen voortvloeijen, en die door deskundigen op
260 hunnen waarden kunnen berekend worden, beschouwt men tot de voordeelige kansen te behooren, en minder tot eene hier aangenomen, op de ondervinding reeds steunende berekening, wordende die dividenden [samen: dividenden?] zonder overdrijving hier als een minimum voorgesteld.

265 **BEREKENING van de gemiddelde kosten en opbrengst, over den tijd van 30 jaren,**
en van de dadelijk gevorderd wordende gelden, tot exploitatie van het Helena-Veen in
Noordbrabant en Limburg.

UITGAVEN.

270	Een groot gedeelte der verveening is reeds aan de snee gebragt; er moeten echter nog 500 bunders dadelijk begrept worden, welke ad f35.= per bunder bedraagt	f 17500.=
275	Het hoofdkanaal door de verveening moet nog over 5750 ellen verlangd worden, welk ad f5.= per strekkende el bedraagt f28750.= waarvan de helft dadelijk moet geschieden en alzoo bedraagt	- 14375.=
280	De andere helft over 30 jaren verdeeld en alzoo bedraagt	f 479.=
	De zijkanalen of wijken, moeten nog over eene lengte van 32235 ellen gegraven worden, waarvan de helft of 16117 ellen in de loop van 2 jaren ad f3.= per el.	- 48351.=
	De overblijvende helft in den loop van 30 jaren, alzoo jaarlijks	- 1611.=
	Daarstellen van zoogenaamde doove wijken voor het aanvangen en bespoedigen van het turfsteken 's jaars.	- 1000.=
285	Men telt zich voor, jaarlijks te verveenen 6000 werken (1 met droogen en op mijten gesteld, ad f14.= (2 per dagwerk	- 84000.=
	Idem 3000 roeden sponturf te maken, tot aan de mijt, per roede f2,35.	- 7050.=
290	Voor het veenbezetten, gelijkmaken van turfvelden en waterleidingen wordt jaarlijks gesteld.	- 1500.=
	Onderhoud van het Peelkanaal met de kunstwerken en sluiswachter jaarlijks	- 1500.=
295	Voor het daarstellen van 17 rijdbare bruggen ad f600.= per stuk, bedraagt f10200.= over 30 jaren te verdeelen, dus jaarlijks	- 340.=
	25 voetbruggen, ad f20 per stuk is f500.=, welke over 30 jaren te verdeelen.	- 17.=
300	Aanmaken van land, tot het in cultuur brengen der gronden, na de verveening, jaarlijks 30 bunders, ad f250.= per bunder	- 7500.=
	Plaatsen van gebouwen op deze in cultuur gebragte gronden jaarlijks (5)	- 3000.=
305	Voor de boekweitteelt op het bovenveen, jaarlijks 250 bunders, voor arbeidsloon, bezaaijing, enz., ad f35.= per bunder (3)	- 8750.=
	De helft der rucht van de 777 bunders onder Horst jaarlijks (4)	- 550.=
310	Administratie en plaatselijk beheer	- 6000.=
	Materialen en gereedschappen	- 1500.=
	Keeten van stroo voor het werkvolk jaarlijks	- 600.=
	Grondlasten	- 376.=
	Onvoorziene kosten	- 2000.=
	Voorziening in noodkerk en school.	- 6000.=
315	Ondersteuning voor aanschaffing van schepen, bij wijze van voorschot ter bevordering van den afvoer van turf	- 25000.=
	Eenmaal in volle werking zijnde, zoo stelt men voor exploitatie een vlottend kapitaal van	-125000.=
320		Totaal. f127773.= f236226.=

ONTVANGSTEN.

325	6000 dagwerken turf, zoo voor fabrieken als blaauwe turf voor burgerlijk gebruik, kan gesteld worden eene waarde hebben in het veen van f34.= per dagwerk (6)	-204000.=
-----	--	-----------

	3000 roeden sponturf, gesteld per roede op f3.50	- 10500.=	
	250 bunders boekweit, ad 16 mud per bunder, doch		
	verminderd met $\frac{1}{4}$ bij tegenvallen, dus 12 mud per		
330	bunder, of 3000 mudden, ad f6.= per mud	- 18000.=	
	Opbrengst van de reeds in cultuur gebragte landen,		
	alsmede van de verpacht wordende gebouwen, benevens		
	de eventueel in cultuur te brengen landen en		
	gebouwen (7)		Memorie
335	Het kapitaal ad f25000.= ter bevordering der scheepvaart,		
	wordt berekend ad 6% te kunnen opleveren, dus	- 1500.=	
			f234000.=
	Jaarlijksche uitgaven		<u>127773.=</u>
340	Alzoo eene zuivere winst van		f106227.=
			=====

VEREISCHT KAPITAAL DER ONDERNEMING.

	De overdragt wordt gesteld als: voor		
345	A. 1. De gronden, kanalen, enz., benevens concessien op	f600000.=	
	2. De aflossing der hypotheek	- 85000.=	
	3. De voorraad der aanwezige turf	- 40000.=	
			f725000.=
	B. Benodigd kapitaal ter verdere exploitatie	-236226.=	
350	Verminderd met de waarde der turf	- 40000.=	-196226
			f921226.=
			=====
	Over dit kapitaal is als boven een dividend berekend,		
	jaarlijks van		f106227.=
355	Bedragende alzoo ongeveer 11 $\frac{1}{2}$ pct. van het voormelde		
	kapitaal van		-921226.-
	Komt na het einde der onderneming nog terug het		
	vlottende kapitaal voor de exploitatie ad	-125000.=	
	En ter bevordering der scheepvaart	- 25000.=	-150000.=
360			
	Blijft		f771226.=

	Hiervoor worden in vergoeding gebragt de gronden,		
	welke jaarlijks aangemaakt worden, met de gebouwen		
	ad f10500.=		Memorie
365	Voor het geval, dat deze in cultuurbrenging		
	achterwege werd gelaten en het geld hiertoe bestemd		
	gedurende 30 jaren ad 4 pct. werd uitgezet, zoo		
	verkrijgt men eene som van	f585544.=	
370	De overblijvende ondergrond, die al vroeger kan		
	verkocht worden, en welk door de communicatie van eenen		
	waterweg vrij wat waarde heeft, wordt echter gesteld		
	op f100.= per bunder en dus voor 900 bunders	- 90000.=	
	Waarde van de bereids gemaakte steenen gebouwen,		
	volgens taxatie	- 10000.=	
375	Waarde van de bereids in cultuur gebragte gronden,		
	8 bunders ad f800	- 6400.=	
	Waarde der schepen en onroerende goederen	- 12456.=	
	Waarde van het kanaal zelf, door de uitzigten van andere		
	veenderijen in de nabijheid, stelt men slecht op	-150000.=	
380		Zamen. f854400.=	
			=====
	Zoodat na afloop der verveening, welke men op ongeveer 30 jaren stelt, ingeval geene		
	aankopen door de Maatschappij zouden plaats hebben, de waarde van het ingebragte		
385	kapitaal ruim terug verkregen wordt, vermits het kanaal kan blijven dienen voor de		
	veengronden, welke bovenwaarts zijn gelegen en daarvoor veel meer waarde heeft dan de		
	gestelde som.		

AANMERKINGEN TEN AANZIEN VAN DE BOVENSTAANDE BEREKENINGEN.

390 1). Het aantal van 6000 dagwerken wordt, naar mate der meerdere uitbreiding, grooter en kan dus tot 7000 of meer worden opgevoerd.

2). de prijs van f14.= per dagwerk, heeft men, ter voorkoming van misrekening, niet minder gesteld, hoezeer daarvoor doorgaans in de veenderijen slechts f12.= à f13.=, wordt betaald.

395 3). De boekweitteelt heeft plaats over eene oppervlakte van ruim 1200 bunders, van welke men berekent, dat elk gedurende 8 jaar, met voordeel kan bezaaid worden en deugdzaam van aard is.

4). De pacht van de helft der 777 bunders, onder *Horst*, eindigt met het jaar 1870, nadat de boekweitteelt daarover zal afgeloopen zijn.

400 5). Voor de som van f10500.=, welke jaarlijks gesteld wordt voor het in cultuur brengen der ondergronden en het plaatsen der gebouwen, zal men, na het einde der verveening, ongeveer 900 bunders gecultiveerden grond verkrijgen, waarvan de waarde met de gebouwen, tegen f800.= per bunder berekend, bedraagt f720,000.= Door de 405 jaarlijksche pachten en verkoop van die gronden, naarmate ze in cultuur gebragt worden, verkrijgt men alzoo na het einde der verveening, het ingebragte kapitaal terug. Mogt men echter van het cultiveren en het plaatsen der gebouwen afzien, en de gestelde f10500.= daartoe niet aanwenden, maar deze gelden op interest tegen 4 pct. uitzetten, zoo zoude men daarvoor na verloop van 30 jaren f585544.= verkregen worden, waarmede ook, in verband met den later vermelden verderen verkoop, het ingebragte 410 kapitaal terug zoude komen.

1*). Ten aanzien van de opbrengst der dagwerken is op te merken.

1°. Dat elke 1000 dagwerk, die men meerder mogt vervaardigen als 6000, ook een
 groter dividend geeft van f34000.=
 waarvan de kosten ad -14000.=
 dus meerder: f20000.=

415 of 2 pct. van het ingebragte kapitaal.

2° De prijs van f34.= per dagwerk, zoo blaauw als fabriekturf, komt, als men een dagwerk gemiddeld tegen 250 rekent, op ongeveer 13½ cent per ton.

In de laatste jaren, is de prijs van 18 tot 20 cent per ton geweest, en het is niet te verwachten, dat bij het steeds duurder worden der brandstoffen en de steeds 420 vermeerderende schaarschte daarvan, als ook in aanmerking nemende de mindere kostbaarheid van het transport der turf, uit de peellanden, in vergelijk van elders, deze veel minder zal worden. Men heeft echter gemeend het meest bekende minimum slechts te moeten aannemen, als interest voor kapitaal belegging, terwijl de hogere 425 prijzen aanleiding kunnen geven, tot veel grootere dividenden, die alsdan ten voordeele der onderneming zullen zijn, alleen opmerkende, dat elke cent, die men meerder als 13½ cent per ton zal kunnen verkrijgen, eene vermeerdering van dividend van 6000 x 250 = f15000.= of 1½ pct. van het ingebragte kapitaal oplevert.

7). De opbrengst der reeds in cultuur gebragte en nog in cultuur te brengen landen met gebouwen, zijn voor memorie gesteld, omdat men heeft aangenomen, dat de som van 430 f7500.= voor het aanmaken van gronden en f3000.= voor daarop te bouwen huizen te zamen f10500.= 's jaars, zonder deze cultivatie in 30 jaren à 4 pct. rente f585.544.= vergoedt en om aan te duiden, dat men geene andere middelen, die als wisselvalliger zouden kunnen beschouwd worden, te baat behoeft te nemen, om het kapitaal terug te 435 krijgen. Doch het is de bedoeling niet, om dergelijke gronden onvruchtbaar te laten liggen; de geaardheid en de ligging daarvan, benevens de gelegenheid om bij retourreizen van turfschepen, geschikt mestspecie aan te voeren, hebben te veel voor in vergelijk van andere ontginningen die dit missen.

Daardoor dus, zoo wel als door het produceren van den turf, ziet men in de 440 noordelijke provincien gemeenten of dorpen oprijzen die alle welvaart aanduiden en omgeven zijn door eer vruchtbare gronden.

Om de waarde van den ondergrond, als reeds aangemaakt zijnde, en de daarvan komende winst alzoo aan te duiden moet men stellen, dat in het vervolg primitief minder, doch later meer, 's jaarlijks 30 bunders ondergrond worden aangemaakt, en met 445 gebouwen voorzien, waarvoor in de uitgaven f10500.= is uitgetrokken en verkregen wordt, namelijk:

De eerste 2 à 3 jaren wordt het terrein benuttigd voor plaatsing van turf, en de daaropvolgende 2 à 3 jaren nemen wij aan, dat de aangemaakte gronden voor onbeduidende pacht worden uitgegeven, en dat men in 1862 30 bunders bouw- en 450 grasland heeft, die werkelijk elk eene waarde heeft in pacht van f40.= 's jaars; geeft alzoo f 1200.=

Ieder jaar komt er 30 bunders bij alzoo in

1863, 60 bunders à f40.=	- 2400.=
1864, 90 bunders à f40.=	- 3600.=
1865, 120 bunders à f40.=	- 4800.=
455 1866, 150 bunders à f40.=	- 6000.=
1867, 180 bunders à f40.=	- 7200.=

	1868, 210 bunders	à f40.=	- 8400.=
	1869, 240 bunders	à f40.=	- 9600.=
	1870, 270 bunders	à f40.=	- 10800.=
460	1871, 300 bunders	à f40.=	- 12000.=
	1872, 330 bunders	à f40.=	- 13200.=
	1873, 360 bunders	à f40.=	- 14400.=
	1874, 390 bunders	à f40.=	- 15600.=
	1875, 420 bunders	à f40.=	- 16800.=
465	1876, 450 bunders	à f40.=	- 18000.=
	1877, 480 bunders	à f40.=	- 19200.=
	1878, 510 bunders	à f40.=	- 20400.=
	1879, 540 bunders	à f40.=	- 21600.=
	1880, 570 bunders	à f40.=	- 22800.=
470	1881, 600 bunders	à f40.=	- 24000.=
	1882, 630 bunders	à f40.=	- 25200.=
	1883, 660 bunders	à f40.=	- 26400.=
	1884, 690 bunders	à f40.=	- 27600.=
	1885, 720 bunders	à f40.=	- 28800.=
475	1886, 750 bunders	à f40.=	- 30000.=
	1887, 780 bunders	à f40.=	- 31200.=
	1888, 810 bunders	à f40.=	- 32400.=
	1889, 840 bunders	à f40.=	- 33600.=
	1890, 870 bunders	à f40.=	- 34800.=
480	1891, 900 bunders	à f40.=	- 36000.=

Deze uitkomsten leiden tot het resultaat, dat deze gronden gemiddeld 2 pct. dividend over het benodigde kapitaal opleveren, en daardoor het vorige dividend van 11½ op 13½ pct. zou kunnen gebragt worden, blijkens tevens hiervoor, dat het kapitaal bij slotte van rekening beter vergoed wordt dan hierboven is aangeduid.

485 Eindelijk vermeent men nog te kunnen opmerken, dat het eene geheel nationale onderneming is, waardoor eene woeste streek tot cultuur wordt gebragt, welke tot dus verre nog ontoegankelijk was; dat, in het vorige jaar bereids 600 menschen dáár hun kost verdiend hebben, welk getal in evenredigheid van de voorgestelde uitbreiding, nog aanmerkelijk vermeerderen al, en dus tevens door werkverschaffing, de zoo
490 schadelijke landverhuizing wordt tegengewerkt, die zich op vele plaatsen ook in Noordbrabant heeft doen gevoelen, eene uitkomst, welke tevens winstgevende vooruitzigten belooft, en ook uit dien hoofde wel aanbeveling verdient.

495 Naar aanleiding van deze prospectus en in afwachting der koninklijke goedkeuring van de statuten, zal de Maatschappij zich constituëren en is de deelneming daarin opengesteld ten kantoren van [handgeschreven] *de Heeren F. van Lanschot en J. W. Pronk te s'Bosch - alsmede bij ? ? Geb Spierings aldaar* en verder, zoo als nader in de dagbladen zal bekend gemaakt worden.

500 Aan den makelaar of commissionair zal ¼ ten honderd courtage worden uitgekeerd. Dadelijk na de deelneming van ¾ of 540 aandeelen, zal door de ondergeteekenden eene algemeene vergadering binnen de stad 's Hertogenbosch bijeengeroepen worden, ten einde het bestuur te formeren, de commissarissen te kiezen en de koninklijke goedkeuring op de statuten te vragen.

505 **J. VAN DE GRIENDT.**
N. VAN DE GRIENDT.
G. J. W. CARP.

510 [Daarna volgen een MODEL-AANVRAAG VAN DEELNEMING en Ontwerp-Acte VAN OPRIGTING EENER NAAMLOZE MAATSCHAPPIJ onder den titel van: MAATSCHAPPIJ TER ONTGINNING EN VERVEENING GENAAMD HELENA-VEEN.]

Personenregister

J. van de Griendt.....	1
Johannes de Bergh, notaris, gevestigd te 's Hertogenbosch.....	2
NAPOLEON.....	3
Commissaris des Koning in Limburg, den Heer VAN MEEUWEN.....	3
Ingenieur REUVENS.....	3
J. & N. VAN DE GRIENDT, te 's Hertogenbosch.....	4
G. J. W. CARP, destijds te Zalt-Bommel.....	4
ijzerfabriekant, den heer J. NERING BÖGEL.....	4

Naspeuringen van Paul Theelen: De prospectus van 1857 Maatschappij Helenaveen

Notaris HOFFMAN VAN HOVE.....	5
F. VAN DE VELDE c. s. te Horst.....	6
Heeren F. van Lanschot en J. W. Pronk te s'Bosch.....	10
? Geb Spierings aldaar.....	10